

**Міністерство внутрішніх справ України
Одеський державний університет внутрішніх справ**

**Роль та місце правоохоронних органів
у розбудові демократичної правової держави**

**Матеріали
XII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції**

26 березня 2020 року

Одеса
ОДУВС
2020

УДК 351.74
Р68

Статті друкуються в авторському варіанті.
Оргкомітет дозволив собі лише скорочення
статей, які суттєво перевищували пропоновані обсяги

Роль та місце правоохоронних органів у розбудові демокра-
тичної правової держави: матеріали XII міжнар. наук.-практ.
інтернет-конф., м. Одеса, 26 березня 2020 р. Одеса: ОДУВС,
2020. 268 с.
УДК 351.74

СЕКЦІЯ 6.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА, КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОГО ПРАВА ТА КРИМІНОЛОГІЇ.

Албул С. В.,

к. ю. н., доцент, професор кафедри ОРД ФПФПКП ОДУВС

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ ЗАСОБИ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОМУ ВПЛИВУ: СВІТОВИЙ ДОСВІД ТА ВІТЧИЗНЯНІ РЕАЛІЇ

На сучасному етапі існування Української держави забезпечення політичної та економічної стабільності вимагає суттєвих змін у правоохоронній політиці щодо боротьби з організованою злочинністю, яка стала однією із суттєвих загроз охоронюваним державою правам та інтересам громадян, сталому розвитку суспільства, а також національній і публічній безпеці України. Доводиться констатувати, що організована злочинність, а також особи, які здійснюють її організацію та керівництво – «злочодії у законі», формують в Україні типове для держав колишнього СРСР злочинне середовище [2, с. 112]. При цьому, воно характеризується наявністю жорсткого кодексу поведінки, сталих кримінальних традицій, високим рівнем організованості, ієрархічності, закритості і конспіративності [1, с. 29]. Разом із тим, чинне кримінальне законодавство України не в повній мірі відповідає реаліям сьогодення та наявному міжнародному досвіду.

У Грузії в 2005 році прийнято спеціальні закони – у Кримінальному кодексі Грузії з'явилась окрема стаття 223-1 «Злочодій у законі, належність (членство) до злочодійського світу», а у Законі Грузії від 20.12.2005 «Про організовану злочинність та рекет» встановлено поняття «злочодійський світ, член злочодійського світу», «злочодій у законі» тощо. У 2018 році у Кримінальному кодексі Грузії з'явилися також статті 223-2 «Участь у «злочодійському зборі», 223-3 «Підтримка діяльності злочодійської спільноти», 223-4 «Звернення до члена злочодійської спільноти або «злочодія у законі», отримання матеріальної вигоди чи матеріальної переваги за результатом такого звернення». Це надало змогу притягнути до відповідальності близько 50 «злочодіїв у законі», а також сприяло вигнанню із Грузії інших кримінальних «еліт». Створення таких юридичних конструкцій сприяло зменшенню тиску «кримінальних еліт» на економічні та політичні процеси та відтоку «злочодіїв у законі» з Грузії до інших держав, де не встановлена подібна кримінальна відповідальність.

Суттєву активність у контексті протидії організованій злочинності демонструє ООН, яка прийняла цілий комплекс міжнародно-правових актів з цією метою: Неапольська політична декларація та Глобальний план дій проти організованої транснаціональної злочинності (затверджена на Генеральній Асамблеї ООН 23.12.1994), рекомендації Регіонального семінару на рівні міністрів щодо наступних заходів у зв'язку з Неапольською політичною декларацією та Глобальним планом дій проти організованої транснаціональної злочинності, Рамкова Конвенція ООН проти організованої злочинності (затверджена на Генеральній Асамблеї ООН 21.07.1997), Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності (затверджена на Генеральній Асамблеї ООН 15.11.2000 та ратифікована Законом України від 04.02.2004 № 1433-IV) та інші. Подібну активність демонструє Європейський Союз в протидії організованій злочинності: план дій по боротьбі з організованою злочинністю (Європейська Рада, 17.06.1997), Стратегія Європейського Союзу на початок нового тисячоліття (2000/С124/01) із запобігання та контролю організованої злочинності (01.01.2000) та інші. У цілому ООН, Рада Європи, органи Європейського Союзу демонструють значну активність у протидії організованій злочинності, що реалізовується у фіксації окремих форм організованої злочинності, виявленні кримінальних правопорушень та формулюванні рекомендацій щодо встановлення кримінальної відповідальності за їх вчинення, плануванні комплексу дій міжнародного співтовариства під час розслідування, здійсненні процесуальних дій на міждержавному рівні, прийнятті стратегій та програм, здійсненні заходів на міжнародному та національному рівнях. Така діяльність дозволила досягти значних успіхів у контексті узгодженості дій міжнародного співтовариства в протидії організованій злочинності. Разом із цим досягнутий успіх не вичерпується діяльністю ООН, Ради Європи та органів Європейського Союзу. В окремих державах підтримується поєднання комплексу міжнародно-правових заходів протидії організованій злочинності із їх реалізацією на національному рівні та формуванням особливих заходів, що дозволяють більш ефективно протидіяти організованій злочинності в країні. Такий підхід був обраний також законодавцем Італійської Республіки, який передбачив кримінальну відповідальність не тільки асоціацій (об'єднань) для вчинення злочинів (стаття 416 Кримінального кодексу Італії), але й асоціацій (об'єднань) мафіозного типу (стаття 416b Кримінального кодексу Італії). Запровадження в Кримінальному кодексі Італії нових норм для об'єднань мафіозного типу продиктовано необхідністю протидії історично сформованим об'єднанням, які діють на підставі спільності родинних зв'язків, пропагування злочинного способу життя, одержання доходу від наркотрафіку, відмивання коштів, одержаних злочинним шляхом, банди-

тизму, іншої злочинної діяльності. Важливою метою діяльності об'єднань мафіозного типу в Італії стало здійснення впливу на економічні та політичні процеси в державі, що надало можливість зафіксувати цю ознаку як обтяжуючу в статті 416b Кримінального кодексу Італії. Зокрема, стаття 416b Кримінального кодексу Італії сформульована таким чином: «Той, хто є членом асоціації мафіозного типу з трьох або більше осіб, – карається позбавленням волі на строк від десяти до п'ятнадцяти років. Той, хто заохочує, спрямовує або організовує асоціацію, карається тільки з цієї причини позбавленням волі на строк від дванадцяти до вісімнадцяти років». При цьому, асоціація є мафіозною, коли ті, хто є її частиною, використовують силу залякування асоціативним зв'язком та умовами підпорядкування і мовчання, які випливають з неї, для вчинення злочинів, для отримання управління або контролю прямим або непрямим чином, економічної діяльності, концесій, дозволів, публічних контрактів або послуг або для отримання несправедливого прибутку, переваг для себе або інших, або для того, щоб перешкодити вільному голосуванню або для придбання голосів за себе або інших в разі передвиборних консультацій. Якщо асоціація є озброєною, покарання у вигляді позбавлення волі від дванадцяти до двадцяти років застосовується у випадках, передбачених в частині першій, і з п'ятнадцяти до двадцяти шести років у випадках, передбачених у частині другій. Асоціація вважається озброєною, коли учасники мають для досягнення мети асоціації зброю або вибухові матеріали, навіть якщо вони заховані або зберігаються в місці зберігання.

Схожий підхід зберігається в Кримінальному кодексі Китайської Народної Республіки, в якому зафіксовано покарання за «формування, керівництво та активну участь в організації мафіозного (нелегального) характеру, із застосуванням насильства, погроз або інших методів особами, що організовано займаються злочинною діяльністю з метою порушення законів, що встановили свою владу на місцях, які вчиняють злодіяння, утискають, ліквідують населення, серйозно порушують порядок економічного, громадського життя» (стаття 294). Подібні характеристики щодо відповідальності лідерів представників «злочинного світу» має «відкрито виокремлене об'єднання банд» як специфічної форми «злочинного об'єднання» за Карним кодексом Японії (стаття 4).

Саме для забезпечення ефективної боротьби з організованою злочинністю в Україні, враховуючи позитивний закордонний досвід стосовно боротьби зі злочинними спільнотами, за ініціативою Президента України розроблено та подано на розгляд Верховної Ради України проект Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за злочини, вчинені злочинною спільнотою» [3]. Як зазначається у Пояснювальній записці до проекту, прийняття зазначеного Закону сприятиме збільшенню ефективності протидії правоохоронних органів у боротьбі з організованою злочинністю, зменшенню впливу на важливі суспільні та політичні процеси з боку «злодіїв у законі», зниженню соціальної напруги, зростанню довіри населення до правоохоронних органів та держави в цілому, стабілізації суспільно-політичної обстановки в державі, а також створить умови для сталого розвитку, впровадження ефективних реформ, економічного та соціального добробуту населення. Разом із тим, аналіз запропонованих норм дозволив нам виказати деякі пропозиції, які, на наш погляд, сприятимуть їх вдосконаленню. Враховуючи обмежений обсяг тези доповіді, ми не вказували початковий варіант норм, запропонованих у проекті Закону, з яким можна ознайомитися на офіційному сайті Верховної Ради України, а зупинилися лише на наших пропозиціях (*курсив наш – С.А.*):

Стаття 255. Створення злочинної організації або злочинної спільноти, керівництво, а також участь у них.

4. Створення злочинної спільноти, тобто об'єднання двох чи більше злочинних організацій, керівництво такою спільнотою, **а також участь в ній** - караються позбавленням волі на строк від десяти до п'ятнадцяти років з конфіскацією майна.

Стаття 255¹. Дії, спрямовані на встановлення, підтримання та поширення злочинного впливу

Примітка. 1. Під злочинним впливом у цій статті та статтях 255, 255² цього Кодексу слід розуміти будь-які **умисні дії особи, спрямовані на підтримання та забезпечення умов існування злочинної діяльності осіб та/чи груп осіб.**

2. Під особою, яка перебуває у статусі суб'єкта підвищеного злочинного впливу, у тому числі у статусі «вора в законі», у цій статті та статті 255 цього Кодексу слід розуміти особу, яка **визнає себе такою та визнана такою у злочинному середовищі, дотримується притаманних злочинному середовищу традицій і правил поведінки, забезпечує їх підтримання**, та яка завдяки авторитету, іншим особистим якостям чи можливостям, координує злочинну діяльність осіб, які здійснюють злочинний вплив.

Стаття 255³. Умисне використання злочинного впливу

1. **Умисне використання злочинного впливу**, тобто звернення до особи, яка завідомо для винного може здійснювати злочинний вплив, з метою застосування такого впливу -

карається позбавленням волі на строк від трьох до шести років з конфіскацією майна або без такої.

2. Звернення до особи, яка завідомо для винного перебуває у статусі суб'єкта підвищеного злочинного впливу, у тому числі у статусі «вора в законі», з метою застосування злочинного впливу -

карається позбавленням волі на строк від п'яти до семи років з конфіскацією майна або без такої.

Література

1. Албул С.В. Злочинне середовище та його інфраструктура як об'єктиреалізації розвідувальної функції оперативно-розшукової діяльності органів внутрішніх справ // *Процесуальні, криміналістичні та психологічні аспекти досудового розслідування: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції* (Одеса, 07 листопада 2014). Одеса: ОДУВС, 2014. С. 29-30.
2. Гуров А. И. Профессиональная преступность: прошлое и современность. М.: Юрид. лит., 1990. 304 с.
3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за злочини, вчинені злочинною спільнотою: проект закону України від 16.01.2020 [Електронний ресурс]. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67506(дата звернення 24.02.2020).

Максимов С. М. ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНИХ МЕТОДІВ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ ОПЕРАТИВНИМИ ПІДРОЗДІЛАМИ НПУ.....	181
Матієнко Т. В. КОНФЛІКТОЛОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПРАВООХОРОНЦІВ ЯК ЧИННИК ЇХ ПСИХОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ.....	183
Мудрецька Г. В. ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ СЛІДЧИМ СВОЇХ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ПОВНОВАЖЕНЬ НА ДОСУДОВОМУ СЛІДСТВІ.....	185
Поляков Є. В., Федоряєва К. О. ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЇ ОТРИМАНОЇ ВНАСЛІДОК КОНФІДЕНЦІЙНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА.....	186
Проценко О. О. ВЕРИФІКАЦІЯ ІНФОРМАЦІЇ З ДЖЕРЕЛ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ПРО КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ.....	189
Романюк М. М. ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОФІЛАКТИКА ЗЛОЧИННОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ.....	190
Русавський В. О. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИНАМ У СФЕРІ ІНФОРМАЦІЙНО-ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНИХ СИСТЕМ.....	192
Сільницький І. В. ПОВНОВАЖЕННЯ СТОРОНИ ЗАХИСТУ ЩОДО ЗБИРАННЯ ТА ПОДАННЯ ДОКАЗІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ.....	193
Славінська І. В. ПЕРЕВІРКА ВІДОМОСТЕЙ ПРО КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ В УМОВАХ ЧИННОГО КПК УКРАЇНИ.....	194
Стерненко Я. М. ХАРАКТЕРОЛОГІЧНІ ОЗНАКИ ОРГАНІЗОВАНИХ ЗЛОЧИННИХ УГРУПОВАНЬ, ЩО ВЧИНЮЮТЬ ЗЛОЧИНИ, ПОВ'ЯЗАНІ З ТОРГІВЛЕЮ ЛЮДЬМИ З МЕТОЮ СЕКСУАЛЬНОЇ ЕКСПЛУАТАЦІЇ.....	196
Тарасенко В. Є. ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ДОДЕРЖАННЯ СТРОКІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ У КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ, В ЯКИХ ПРО ПІДОЗРУ НЕ ПОВІДОМЛЕНО.....	198
Теслюк І. О. ФУНКЦІЇ МЕТОДУ КРИМІНАЛІСТИЧНОГО МОНІТОРИНГУ.....	199
Тимощук О. В. ВСТАНОВЛЕННЯ ОБ'ЄКТИВНОЇ ІСТИНИ В ПРОЦЕСІ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ.....	201
Форнальчук І. Л. СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ ПРОТИДІЇ НАРКОЗЛОЧИННОСТІ ОПЕРАТИВНИМИ ПІДРОЗДІЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ.....	202
Щирська В. С., Бондаренка О. І. ЕЛЕКТРОННЕ ДЕКЛАРУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	204
Щурат Т. Г. ОКРЕМІ ПИТАННЯ ДОДЕРЖАННЯ ЗАКОННОСТІ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	206

СЕКЦІЯ 6. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА, КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОГО ПРАВА ТА КРИМІНОЛОГІЇ

Албул С. В. КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ ЗАСОБИ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОМУ ВПЛИВУ: СВІТОВИЙ ДОСВІД ТА ВІТЧИЗНЯНІ РЕАЛІЇ.....	208
Андрієшин В. В. ЩОДО ПИТАННЯ СПІВВІДНОШЕННЯ ФУНКЦІЙ ТА ПОВНОВАЖЕНЬ СЛУЖБОВОЇ ОСОБИ, ЯК СПЕЦІАЛЬНОГО СУБ'ЄКТА ЗЛОЧИНУ.....	211
Байдан О. В. ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ПСИХОЛОГІЧНИХ ЗНАНЬ У ДОСУДОВОМУ РОЗСЛІДУВАННІ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ.....	213